

Endurupptökudómur

Úrskurður mánudaginn 5. júlí 2021 í máli nr. 12/2021

Endurupptökubeiðni Tómasar Ísleifssonar

1. Dómararnir Aðalsteinn E. Jónasson, Eiríkur Elís Þorláksson og Jóhannes Karl Sveinsson kveða upp úrskurð í máli þessu.

2. Með beiðni sem barst Endurupptökudómi 10. desember 2020 fór endurupptökubeiðandi fram á endurupptöku á dómi Hæstaréttar 2. október 2008 í máli nr. 610/2007.

Málsatvik

3. Í máli sem höfðað var í nóvember 2006 fyrir Héraðsdómi Suðurlands kröfðust endurupptökubeiðandi og Sigrún Ragnheiður Ragnarsdóttir þess að viðurkennt yrði með dómi að eignarhlutdeild þeirra sem þáverandi eigenda Ytri-Sólheima 3 væri 25% alls óskipts lands og landsnytja í jarðartorfunni að Ytri-Sólheimum.

4. Varðaði ágreiningur málsins hlutdeild jarðanna Ytri-Sólheima 1, 2, 3, 3a og 4, Framness, Sólheimahjáleigu og Sólheimatungu í óskiptu landi svokallaðrar Sólheimatorfu og voru stefndu í málinu eigendur annarra jarða en Ytri-Sólheima 3. Reisti endurupptökubeiðandi kröfu sína einkum á því að sýnt væri fram á að undir Ytri-Sólheima 3 hefði um langan aldur verið talið falla fyrrgreint hlutfall alls lands á Sólheimatorfu en þetta hefði meðal annars mátt ráða af dýrleika jarðarinnar og allrar torfunnar til hundraða að fornu mati samkvæmt ýmsum heimildum sem lagðar voru fram í málinu. Byggði endurupptökubeiðandi á því að ákvæði landskiptalaga nr. 46/1941 gætu ekki breytt því að hlutföll, sem ættu sér stoð í slíkum heimildum, yrðu lögð til grundvallar.

5. Með dómi Héraðsdóms Suðurlands 27. september 2007 voru stefndu sýknuð af kröfum endurupptökubeiðanda. Var dómi héraðsdóms áfrýjað til Hæstaréttar sem staðfesti dóm héraðsdóms með fyrrgreindum dómi 2. október 2008 í máli nr. 610/2007. Í dómi Hæstaréttar er vísað til þess að samkvæmt 1. mgr. 2. gr. landskiptalaga gildi sú aðalregla að skipta skuli sameign, sem lögin tækju til eftir ákvæðum 1. gr. þeirra, eftir jarðamati frá 1861, þar sem því yrði við komið, en væru tvær eða fleiri jarðir metnar þar í einu lagi og aðgreint mat væri að finna í jarðatali Johnsens frá 1847 skyldi það lagt til grundvallar, sbr. 2. mgr. 2. gr. laganna. Að þessum kostum frágengnum yrði lagt til grundvallar mat samkvæmt fasteignabók frá 1922 eða síðari fasteignabókum, en þó þannig að alltaf yrði notað elsta matið, sem við yrði komið, sbr. 3. mgr. sömu lagagreinar. Með 4. mgr. hennar væri að auki heimilað að leggja til

grundvallar önnur eignarhlutföll en leiddu af framangreindu ef þau hefðu gilt manna á meðal í minnst 20 ár og allir eigendur samþykktu að þau héldust. Taldi Hæstiréttur að af lögskýringargögnum landskiptalaga væri ljóst að þessi fyrirmæli hefðu verið sett til að leggja grunn að eignarhlutföllum við landskipti og þætti „sjálfsagt að lögákveða skiptahlutföll jarða eftir jarðamatinu frá 1861, þar sem því verður við komið, enda verður ekki komið nær hinu rétta á annan hátt“, svo sem hefði komið fram í athugasemdum við frumvarp til landskiptalaga. Taldi Hæstiréttur að ekki yrði annað ráðið en að löggjafinn hefði með þessu talið áreiðanleika eldri heimilda en þeirra, sem um geti í 2. gr. landskiptalaga, orka svo tvímælis að ekki væri fært að styðjast við þær í þessum efnum. Vísaði rétturinn til þess að í máli endurupptökubeiðanda hefði háttað svo til að eldri heimildir um dýrleika Ytri-Sólheimajarða samanlagðra sýndust misvísandi, enda hefði verið gerð sú athugasemd um þetta efni í áðurnefndu jarðatali frá 1847 að „1806 er jörð þessi (hálf bænda eign og hálf eign kirkjunnar) talin aðeins 100 h., og hjáleigan sér 7 6/12 h.; sýslumaður þar á móti telur alla jörðina 100 h., en í jarðabókunum (enum eldri, 1760) er hún sögð 120 1/6 h.“ Yrði því ekki annað séð en að þær forsendur, sem ákvæði 2. gr. landskiptalaga hefðu verið reist á samkvæmt framansögðu, ættu meðal annars við óskipt land Ytri-Sólheimajarða. Með því að endurupptökubeiðandi hefði ekki sýnt fram á að skilyrði væru til að beita fyrirmælum 4. mgr. 2. gr. landskiptalaga við úrlausn málsins yrði hinn áfrýjaði dómur, að gerðum þessum athugasemdum, staðfestur með vísan til forsendna hans.

Rökstuðningur endurupptökubeiðanda

6. Endurupptökubeiðandi vísar til 193. gr., sbr. 191. gr., laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og byggir á því að gögn sem beiðnin sé reist á sanni að sterkar líkur séu á að málsatvik hafi ekki verið leidd réttilega í ljós þegar málið var til meðferðar fyrir dómi og að honum sé ekki um það að kenna. Jafnframt byggir hann á því að sterkar líkur séu á að ný gögn muni leiða til breyttrar niðurstöðu í mikilvægum atriðum. Byggir hann á því að málið varði stórfellda hagsmuni hans þar sem um aleigu hans hafi verið að ræða. Í beiðninni kemur fram að endurupptökubeiðandi sé ekki lengur eigandi jarðarinnar Ytri-Sólheimar 3 en hún hafi verið seld nauðungarsölu árið 2015.

7. Í endurupptökubeiðni eru meðal annars raktar 28 heimildir sem endurupptökubeiðandi tilgreinir um dýrleika Sólheimatorfu og renna eiga stoðum undir beiðni um endurupptöku. Þar á meðal eru alls 14 heimildir sem hann tilgreinir sérstaklega sem nýjar heimildir en fram kemur að aðrar heimildir sem hann vísar til hafi legið fyrir við meðferð málsins fyrir dómi. Þær heimildir sem tilgreindar eru sem nýjar eru: Máldagi Odds biskups 1593, „Norsk sending“ frá 1597, Vísitasía Brynjólfs biskups 3. október 1648, Vísitasía Brynjólfs biskups 28. september 1660, Vísitasía Brynjólfs biskups 18. september 1669, Vísitasía Þórðar biskups 27. september 1677, Jarðabók konungsvalds 1686, Jarðabók 1695, „handrit“ frá 1720, Vísitasía Jóns Árnasonar 20. júní 1724, Vísitasía Jóns Árnasonar 30. júní 1741, Jarða- og bændatal 1753, skýrsla Lýðs sýslumanns Guðmundssonar á Dyrhólaþingi 10. nóvember 1759 og Jarðabók 1844. Í beiðninni

er fjallað nánar um þessar heimildir og ýmsar aðrar sem lágu sem fyrr greinir fyrir í málinu sem óskað er endurupptöku á.

Niðurstaða

8. Samkvæmt 1. mgr. 193. gr. laga nr. 91/1991 getur Endurupptökudómur leyft samkvæmt beiðni aðila að mál sem dæmt hefur verið í Landsrétti eða Hæstarétti verði tekið þar til meðferðar og dómsuppsögu að nýju ef fullnægt er þeim skilyrðum sem greinir í 191. gr. laganna. Í 1. mgr. 191. gr. laga nr. 91/1991 kemur fram að Endurupptökudómur geti orðið við beiðni um að mál verði endurupptekið ef skilyrði a- eða b-liðar ákvæðisins er fullnægt, enda mæli atvik með því að leyfið verði veitt, þar á meðal að stórfelldir hagsmunir aðilans séu í húfi. Skilyrði endurupptöku samkvæmt a-lið ákvæðisins er að sterkar líkur séu leiddar að því með nýjum gögnum eða upplýsingum að málsatvik hafi ekki verið leidd réttilega í ljós þegar málið var til meðferðar og að gögnin eða upplýsingarnar muni verða til breyttrar niðurstöðu í mikilvægum atriðum. Samkvæmt b-lið gildir hið sama ef leiddar eru líkur að því að ný gögn eða upplýsingar um annað en málsatvik muni verða til breyttrar niðurstöðu í mikilvægum atriðum.

9. Af 3. mgr. 193. gr., sbr. 7. mgr. 192. gr., laga nr. 91/1991 leiðir að um málsmeðferð fyrir Endurupptökudómi gilda almenn ákvæði laganna að því marki sem ekki er að finna sérreglur um hana í XXVIII. og XXIX. kafla laganna. Í ákvæðum 116. gr. laga nr. 91/1991 felast reglur um réttaráhrif dóma byggðar á þeirri grunnreglu að dómur skuli vera endir þrætu og sama sakarefnið því ekki dæmt að nýju. Sú grunnregla gildir jafnframt samkvæmt lögunum að málsaðilum ber að tefla fram kröfum og öðrum atriðum sem varða málatilbúnað þeirra, þar á meðal þeim sönnunargögnum sem þeir vilja reisa hann á, svo fljótt sem kostur er, sbr. 1. mgr. 80. gr. og 2. mgr. 99. gr. laganna. Í lögunum er jafnframt leitast við að sporna við því að aðilar geti upp á sitt eindæmi dregið mál á langinn að óþörfu. Sú meginregla að hraða beri máli eftir föngum styðst ekki einungis við hagsmuni málsaðila, heldur búa þar einnig að baki ríkir almannahagsmunir. Í samræmi við það er mælt svo fyrir í 2. mgr. 102. gr. laganna að aðilar skuli nota fresti, sem dómari ákveður að veita þeim undir rekstri máls, jöfnum höndum til að leita sátta og til að afla frekari gagna, sbr. til hliðsjónar dóm Hæstaréttar 23. febrúar 2015 í máli nr. 104/2015. Vanræksla á því að leggja sönnunargögn fram tímanlega leiðir að jafnaði til þess að óheimilt er að leggja þau fram, sbr. 5. mgr. 102. gr., 1. mgr. 160. gr. og 1. mgr. 184. gr. laga nr. 91/1991.

10. Til samræmis við framangreindar grunnreglur einkamálaréttarfars er sá áskilnaður gerður í a-lið 1. mgr. 191. gr. laga nr. 91/1991 að málsaðila sé ekki um að kenna að gögn eða upplýsingar sem endurupptökubeiðni styðst við hafi ekki verið leidd í ljós við meðferð þess máls sem óskað er endurupptöku á. Leiðir sá áskilnaður jafnframt af skýringu lagareglna um endurupptöku dæmdra mála við mat á því hvað geti talist vera „ný gögn“ eða „upplýsingar“ í skilningi b-liðar 1. mgr. 191. gr. laga nr. 91/1991. Sé litið til þeirra gagna sem

endurupptökubeiðandi hefur lagt fram til stuðnings beiðni sinni og áður hafa verið rakin er bersýnilegt að þeim áskilnaði er ekki fullnægt. Er þar í öllum tilvikum um að ræða gögn og upplýsingar sem hefði verið unnt að afla og leggja fram er málið var á sínum tíma rekið fyrir héraðsdómi og Hæstarétti. Eru ekki lagaskilyrði til að bæta úr því við endurupptöku máls á grundvelli XXVIII. eða XXIX. kafla laganna.

11. Samkvæmt framansögðu telst beiðni endurupptökubeiðanda um endurupptöku dóms Hæstaréttar 2. október 2008 í máli nr. 610/2007 bersýnilega ekki á rökum reist í skilningi 2. mgr. 192. gr. laga nr. 91/1991. Verður henni því hafnað.

12. Málskostnaður verður ekki úrskurðaður.

Úrskurðarorð:

Beiðni Tómasar Ísleifssonar um endurupptöku á dómi Hæstaréttar 2. október 2008 í máli nr. 610/2007 er hafnað.

Málskostnaður verður ekki úrskurðaður.